

ІСНУВАННЯ У ПЛОЩИНІ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Колесник В'ячеслав

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

Підготовка зростаючої особистості до повноцінного існування є неодмінною вимогою, що ставить суспільство перед сучасною освітою. Саме навчально-виховний процес, і покликаний забезпечити готовність молоді до суспільно й індивідуально значущого життя.

На основі емпіричного осягнення існування як процесу, який має певні особливості, зумовлені віковими характеристиками особистості, а також врахування у цьому процесі основних смисло-ціннісних її орієнтирів можна сформулювати відповідну його дефініцію.

Існування на індивідуальному рівні – це відповідально-діяльнісне ставлення особистості до буття як світу живого і світу неживого, в результаті чого вона створює суб'єктивні та об'єктивні цінності.

В осмисленні існування на індивідуальному рівні слід виходити з того, що воно завжди єдине, а отже, й неповторне, тому всі життєві ситуації та явища емоційно переживаються людиною з більшою чи меншою інтенсивністю. Лише переживання єднає особистість і навколишнє соціальне й природне довкілля як реальне буття, перетворює його на життєву соціокультурну ситуацію, у якій відбувається її розвиток. Адже саме емоція є імпульсом до усвідомлення певної життєвої соціокультурної ситуації, а згодом ставить суб'єкта у зацікавлено-діяльнісну позицію щодо неї. Ця позиція у внутрішньому плані особистості фіксується як намір – “Я маю щось виконати щодо певного предмета, стосовно людини тощо”.

Існування людини має якісно відмінні рівні. Нижчий рівень характеризується невизначеністю чи примітивністю внутрішнього смислового центру, який зумовлює всю конкретну ціннісну систему існування особистості: людина не має міцного «якоря», який би утримував її у площині внутрішньої стабільності й оберігав від впливу різноманітних випадковостей.

Про справжню філософію існування можливо говорити лише тоді, коли людина замислюється над власним самосприйняттям і самовизначенням у світі, спрямовує всі свої інтелектуально-духовні сили на досягнення вищих духовних цінностей. З огляду на це філософія існування як вищий його рівень може бути лише моральною філософією.

При цьому ціннісне ставлення людини до буття в широкому розумінні цього слова (нехай то буде окрема людина чи матеріальний об'єкт) може виникнути лише за умови, що даний компонент буття (деяка річ) усвідомлюється людиною у його функції, реалізація якої й залежить від неї. Так, наприклад, ювелірний виріб стає привабливим для суб'єкта у функції прикраси і саме завдяки цій функції людина прагне оволодіти ним.

Враховуючи ціннісний контекст життя, доцільно розглядати його як складний суцільний вчинок. Життя, таким чином, розгортається як перманентний вчинок, який є сутнісною ознакою співбуття людини.

У вихованні духовності як способі існування особистості всі педагогічні зусилля спрямовуються на вчинки, які дають дійсну користь у відповідній взаємодії суб'єкта і об'єкта того чи іншого духовного діяння. Об'єкт цього діяння реально як на психологічному, так і на фізичному рівні відчуває ефект вчинкової користі.

Все ж у духовному житті не менш значущими є **вчинки-думки**. У духовному плані важливо, які за морально-етичним змістом думки переважають у внутрішньому світі особистості. Вони можуть бути або ж духовно піднесеними, або ж утилітарно-примітивними. Тож є всі підстави говорити про вчинкове мислення особистості як невід'ємну складову її духовності. Така полярна за змістом спрямованість вчинків-думок особистості може стосуватися і окремої людини, і суспільства в цілому.

Доцільним видається також виділення **вчинку-переживання** як такого, що значною мірою визначає моральну спрямованість існування особистості.

Очевидно, що духовно повноцінне існування особистості безпосередньо пов'язане із ціннісним змістом думок і переживань у певному періоді її вікового розвитку. Тож бажано, щоб вчинкове мислення і переживання особистості були непоодиноким явищем, а посідали вагоме місце у її житті.

Існування людини - це завжди більш чи менш усвідомлене створення власного особистістю цілісності з певними фрагментами буття. Як частина цієї цілісності особистість може по-різному налагоджувати зв'язок із соціальним чи природним довкіллям. Тут все залежить від особливостей її внутрішнього устрою.

Особистість може обмежити свою причетність до буття лише на рівні емоційного реагування щодо

нього чи на рівні задоволення утилітарних потреб.

А може вибудувати свої відносини з буттям на основі вищих культурних цінностей чи устремлінь. На даному рівні відбувається повноцінне практичне утвердження особистості під дією цих культурних утворень як мотивів її вчинкового життя.

Важливим є той факт, що причетність особистості до буття є явище індивідуально неповторне; окрім окремої особистості, воно у таких же характеристиках ніким і ніколи здійсненим бути не може.

Основним орієнтиром у розгортанні рольової причетності особистості до буття має виступити відповідність її вчинків цінностям загальнолюдської добродійності й активній протидії злу.

Таким чином кожна особистість формує свій образ існування. Бажано, щоб у ньому не пуло місце всьому низькому і мерзенному. Для цього від неї вимагаються великі зусилля й прагнення. Вони повинні бути спрямовані на те, щоб людина навчилася чути іншу людину, була відкритою до неї у своїй позитивній сутності. Тоді існування людини матиме справжню цінність і для себе, і для суспільства. Лише добродійні справи, помисли і переживання сприяють повноті існування особистості. Тому вона має чітко розрізняти, що є дорогоцінним у її житті, а що марнотним, й обирати позицію блага, щоб існування зрештою не принесло їй почуття розчарування і безплідності. Тож, і під зважати на те, що внутрішні ускладнення долаються лише любов'ю як керівним принципом існування людини.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К. А. Старегия жизни. М.: Мысль, 1991. 299 с.
2. Бахтин М. М. К философии поступка // Философия и социология науки и техники– М., 1985. – С. 80-160.
3. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності.– К.: Академвидав, 2009. 248 с.
4. Кьєркегор С. Страх и трепет. – М.: Республика, 1993.– 383 с.
5. Олексенко Р. І. Особистість в освітньому середовищі, яке динамічно трансформується / Р. І. Олексенко, Ю. А. Васюк // Філософські обрії. - 2017. - Вип. 37. - С. 124-135.